

Columbus achterna

Theo Horsten

Columbus achterna

Verhalen uit de shipdelivery

Boeken van dezelfde auteur

De kim blijft altijd even ver
Vroeger had je lol
De prijs

Auteur: Theo Horsten

Omslagontwerp: Theo Horsten

Illustraties van de auteur

Omslagfoto: Bob Heikoop

ISBN:

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

© Theo Horsten

In het spoor van Columbus

Nadat wij op de avond van de 25ste Juni waren vertrokken van de rede van Santa Cruz en met een stevige noordoostelijke bries koers hadden gezet naar Zuid-Amerika, raakten de Canarische Eilanden, waarvan de bergen met een rossige damp waren bedekt, al spoedig uit het zicht en was alleen de Piek van Tenerife zo nu en dan te zien, als de wind bij tussenpozen de wolken die de Piton omhulden uiteendreef.

Alexander von Humboldt (1799)

1975

Een schitterende dag op de Atlantische Oceaan. Imposante witte passaatwolken tegen een helderblauwe hemel boven een staalblauwe zee met vriendelijke witte kopjes.

We slingeren traag, schuin voor de wind af.

Elf dagen na vertrek Antwerpen, twee dagen uit Las Palmas de Gran Canaria.

Voor het eerst in lange tijd heb ik weer het gevoel dat ik leef.

Alsof ik plotseling ben ontslagen uit de gevangenis van een akelig land waar iemand die eenmaal in een kerker zit, gewoonlijk nooit meer het daglicht ziet.

Dat ene telefoontje, nu drie weken geleden, heeft me uit die diepe, donkere put omhooggetrokken. Aan de andere kant de wat hese, door Camels geteerde en door dubbelgebeide Blankenheim gesmeerde stem van de man die me vijfentwintig jaar eerder de eerste beginselen van mijn vak bijbracht. Mijn neef Jaap.

‘Ze hebben die boot onder mijn kont vandaan verkocht. Dat is nog niet zo erg, maar ik moet hem zelf naar Mexico brengen en ik heb in geen twintig jaar een sextant in mijn poten gehad. Dus als jij nou niks beters te doen hebt, kun je mooi even mee als stuurman, dan is dat klusje zo geklaard.’

‘Die boot’ is een knappe shelterdecker van krap 900 ton deadweight, in 1962 gebouwd en nu verkocht aan een Mexicaanse bierbrouwer die hoogstpersoonlijk naar Nederland kwam om zijn aankoop te bekijken. Hij had een machinist meegenomen die de reis als tweede mee zou maken en – eenmaal in Mexico – te zijner tijd hoofdmachinist moest worden.

Die Mexicaanse tweede machinist is een vriendelijke, kleine man die Humberto Delgadillo Everardo Morales Garcia heet, wat een hele mond vol is, maar die er gelukkig geen bezwaar tegen heeft dat we hem Berto noemen.

Berto loopt tegelijk met mij wacht, van middernacht tot ’s morgens zes en van de middag tot zes uur ’s avonds. Hij komt regelmatig even boven kijken, maar onze conversatie is vrij beperkt omdat ik geen Spaans spreek en Berto alléén maar Spaans. Desondanks communiceren we en begrijpen wij elkaar en zodoende weet ik dat Berto sinds de Canarische Eilanden achter de kim verdwenen zijn een probleem heeft.

Het heeft even geduurd, maar sinds vandaag is het me duidelijk dat Berto dezelfde angsten heeft als die waar-

door de matrozen van Columbus werden geplaagd – en niet alleen de matrozen, maar volgens de berichten ook Columbus zelf – angsten die zo treffend worden weergegeven door Jakob Wassermann in zijn boek uit 1936 *Christophoros Columbus – De Don Quichote van den Oceaan*, wanneer hij schrijft:

Het is buitengewoon moeilijk de gevoelens te reconstrueren van de mannen, die daar op gebrekkige, slecht uitgeruste oude vaartuigen op de grenzeloze lege watervlakte uitzeilden. Ik geloof niet dat het mogelijk is zich dat voor te stellen, zich daarin te verplaatsen. Elke moderne prestatie, waaraan men een analogie zou willen ontleen, zoals het Zuidpoolonderzoek, de luchtreizen naar de Pool of over den Oceaan, elke dergelijke onderneming ook uit de laatste eeuwen vond en vindt plaats binnen het kader der traditionele kennis van bekende natuurwetten en in het vertrouwen op een beproefde kosmische orde. Dit ontbrak aan Columbus en de zijnen. Het ontbrak geheel en al. De bouw van de wereld, de grootte der aarde, de menselijke vermogens, de doeltreffendheid en betrouwbaarheid van bepaalde hulpmiddelen, alles was om zo te zeggen nog veronderstelling, vermoeden, bijgeloof. Niets was bewezen, niets door ervaring beproefd, niets door betrouwbare getuigen bewezen. Eenmaal op de oceaan was men na een bepaalde lengtegraad de allereerste mens, en al wat men ook aanschouwde en beleefde, bevond zich op de angstwekkende grens tussen leven en dood. De voortgang der dagen is één lange huivering, elke mijl die men aflegt vermeerdert die huivering. Een

doel is er eigenlijk niet; wat ze daarover gehoord hebben is inbeelding, hoogstens een bewering. De fantasie weet op deze weg geen eindpunt te vinden, de horizon is rond, en die rondheid verbijstert het oog; de blik dwaalt in vertwijfeling tussen hemel en aarde. En dat is de oorsprong en het voorwerp van hun huivering: het niets, de verwachting van het niets. Men gaat heen naar het einde der wereld, en de gehele ziel is vervuld van de onzinnige huivering voor het niets.

Nu, bijna vijfhonderd jaar later, in een tijd waarin mensen naar de maan vliegen en weer terug, is Berto opnieuw vervuld van diezelfde huivering voor het niets. Ook zijn oog wordt verbijsterd door de rondheid van de horizon. Hij is nog nooit zo ver en ook nog nooit zo lang van huis geweest. Hij voelt zich verloren in de leegte. Als een ruimtewandelaar die tot de onthutsende ontdekking is gekomen dat de navelstreng die hem met het ruimteschip verbond, verbroken is en die nu, ontzet en hulpeloos, wegzweeft in de eindeloosheid van de kosmos. Reddeloos. Gedoemd.

Berto woont in Sabancuy, een vissersdorp tussen Campeche en Ciudad del Carmen, is daar geboren en opgegroeid en heeft van daaruit eerst op garnalentrailers gevaren en de laatste tien jaar op een oude Nederlandse kuster van goed 400 ton van dezelfde bierbrouwer die nu dit schip heeft gekocht. Varen tussen Campeche en Vera Cruz en alle havens en haventjes daartussen; Frontera, Dos Bocos, Minatitlan, Nanchital, Rabon Grande, Alvarado. Hij heeft ze me allemaal aangewezen op de kaart. Op het gemakje langs de kust, nooit verder dan driehonderd mijl van Sabancuy en van Carmelita Hermosa, de vrouw

die hij teer bemint en die hem twee kindertjes heeft geschonken. Hij is ook nooit verder de wereld in geweest dan Vera Cruz en – lang geleden – een keer naar Mexico Stad en nu opeens dit. Samen met zijn baas per vliegtuig van Ciudad del Carmen naar Mexico Stad en vandaar naar Amsterdam. Van Amsterdam naar Rotterdam, een vreemde stad in een vreemd land met vreemde mensen die een taal spreken die hij niet verstaat en een vreemd schip waarop hij alleen achterbleef, zijn baas terug naar Mexico. Berto moet wel eenzaam zijn, maar door onze gebrekkige communicatie kan ik die eenzaamheid niet peilen, alleen maar vermoeden.

Zijn angst wel; die zie ik en die voel ik. Hij is, net als de bemanning van de Santa Maria, de Pinta en de Niña in 1492, bang dat er achter dat niets waar hij naar staat te staren inderdaad helemaal niets is en dat we op zeker moment van de wereld zullen storten en misschien wel door de Maalstroom verzwolgen zullen worden.

Ik heb het middagbestek in de kaart gezet: 24°30'N en 22°03'W, vierhonderd mijl afgelegd vanaf het moment dat we de log op nul zetten, dwars van de toren van Maspalomas, en ik roep Berto erbij, wijs hem de positie aan, de koerslijnen, wijs aan waar we naar onderweg zijn, naar een punt goed vijfhonderd mijl verder op de oceaan. Daar moeten we de stroom merkbaar mee krijgen en veranderen we een paar graden van koers naar ons tweede, al even onzichtbare punt op 15 Noord en 40 West waar we nog eens twintig graden koers zullen veranderen, richting Trinidad en Tobago.

Berto mompelt wat, neemt het stukje op de kaart tussen het middagbestek en het stersbestek dat ik de avond tevoren in de kaart heb gezet en hem toen ook al aangewe-

zen, tussen duim en wijsvinger en houdt me dat met een ontsteld gezicht voor.

‘Pero tan poco?’ zegt hij. ‘Eso es todo?’

Ik spreek dan wel geen Spaans, maar zijn gezicht en gebaren zijn duidelijk genoeg en zelfs ik weet wat ‘un poco’ betekent: hij vindt het maar weinig en verbijsterd volgt hij met zijn vinger de koerslijn, helemaal tot aan Tobago. ‘Por cuánto tiempo?’

Nog twaalf dagen naar Galera Point, Trinidad, maar ik weet werkelijk niet wat ‘twaalf’ in het Spaans is en daarom zeg ik: ‘Dos semanas más, minus dos dias.’

Hij begrijpt mijn kroegen-en-bordelen-Spaans en kijkt me zuinig aan. ‘Doce dias alli?’

Ik knik en wijs op de kalender van Triumph Shipstores, tel twaalf dagen af en omcirkel die datum. Om hem wat houvast te geven, iets om naar uit te kijken.

Hij loopt hoofdschuddend naar buiten en gaat weer naar de kim staan staren.

In de kombuis zingt Boudewijn de Groot en de kok zingt mee ...

*Zo te sterven op het water met je vleugels van papier,
zo maar drijven na het vliegen in de wolken drijf je
hier.*

De kok is blond en fraai gerond. Niet dik, wel mollig. Ze heeft blozende wangen en een stem die even zacht is als haar huid lijkt te zijn. Een lieve, wat moederlijke vrouw met grote borsten waar je je neus weleens tussen zou willen stoppen om vertroosting te zoeken van een wrede wereld. Ze is de vrouw van de eerste machinist en samen zullen ze een jaar lang op dit schip blijven varen. Dat is zo afgesproken met de nieuwe eigenaar. Een goeie deal,

want wie zou er niet samen met een lieve vrouw een jaar lang in de golf van Mexico willen varen? Alle comfort en een dubbele gage.

De eerste machinist is een beste kerel, maar hij praat te veel en te vaak en vooral te hard. Met zo'n kopstem. Een ruziestem. Hij houdt van bier, al heel lang, dat is te zien, want zijn riem dient meer om zijn buik aan de onderkant voor verder uitzakken te behoeden dan om zijn broek op te houden. Hij ziet er ook altijd een beetje vettig uit, wel schoon, maar toch wat glimmend, net als zijn gitzwarte haar dat iets te lang is. Een man die veel zweet. Hij windt zich snel op om niets, om onrecht dat hem of anderen misschien zal worden aangedaan en als dat aan tafel gebeurt en zijn vrouw, die altijd naast hem zit, ziet dat wij – neef Jaap en ik – dat niet erg waarderen, trekt ze zijn hoofd tot onder haar kin en op haar zachte borst en zegt, met haar zangerige Rotterdamse accent: 'Ach, jochie, wat geeft dat nou? Laat toch gaan. We hebben het toch goed?' Een vaste formule die altijd past en altijd werkt. Dan kalmeert hij op slag en dat is een hele rust. Ze houdt van hem, dat is duidelijk te zien en hij is als was in haar handen, dat is nog duidelijker.

Ze spreken beiden Spaans – hij vloeiend, zij voldoende – en dus is ook Berto bij hun in goede handen en heeft aanspraak. Ze is een goede kok en doet haar best om het iedereen naar de zin te maken. Nee, wij hebben het zo slecht nog niet.

Ik ben in Rotterdam aan boord gekomen en vandaar zijn we naar Antwerpen gegaan waar we een partij zakgoed hebben geladen bestemd voor Guanta, Venezuela, vlakbij Puerto la Cruz. Een mooi vlot schip met een goed gestuwde lading waar helemaal niets mee kan gebeuren en waar we verder geen omkijken meer naar hebben. We hebben

zeeklaar gemaakt, degelijk en zorgvuldig voor een oceaanoversteek met zelfs de bomen afgetuigd. Voor het eerst in vijftien jaar terug in mijn rol als stuurman heb ik een makkie. Ik heb vier prima Kaapverdiaanse matrozen die rustig hun gang gaan. Eenmaal zeeklaar, gebunkerd en gestored, hadden daar wat mij betrof twee van mogen vertrekken, maar daar wilde neef Jaap niet van horen. De gages zijn sinds de verkoop voor rekening van de nieuwe eigenaar en ook de terugreis vanuit Mexico – of vanuit Venezuela, dat zit nog – wordt door de bierbrouwer betaald, dus vanwege de bezuiniging hoeven ze niet van boord. Jaap heeft enige jaren met die jongens gevaren en gunt ze graag deze vakantiereis.

Want dat is het en straks, na Las Palmas, helemaal. Ze lopen ieder twee keer drie uur wacht en houden dan ook werkelijk goede uitkijk. Verder wassen ze elke dag het dek en houden ook verder de boel schoon en dat is alles. We gaan natuurlijk geen onderhoud plegen.

Ja, het leven is goed. Voor ons allemaal.

Het is juni en ook van Antwerpen tot Las Palmas hebben we prachtig weer met heldere sterrenluchten zodat ik wat kan oefenen met mijn bestekken, want ook voor mij is dat alweer enige jaren geleden.

Acht dagen nadat we de loods bij de Wandelaar hebben afgezet, komen we 's avonds om tien uur op de rede van Las Palmas en dan hebben we een probleem. De VHF die aan boord stond, was geen eigendom maar huur en is in Antwerpen van boord gehaald. We varen zonder VHF en dat is anno 1975 toch wel wat achterhaald. Ik kan met de aldislamp seinen wat ik wil in de richting waarin ik het loodsstation vermoed, maar niemand reageert. Die kijken niet meer uit zoals vroeger; die zitten daar met hun benen

omhoog naar de televisie te kijken en luisteren alleen maar uit op de VHF.

Maar ook hier komt een oplossing voor. Onze meester is een 27 MC-fanaat en heeft een 'bakkie' in zijn hut staan. In Antwerpen heb ik met gevaar voor eigen leven een antenne voor hem op de zaling van de achtermast geplaatst – een vijf achtste-golf met drie radialen, noemde hij dat – en sindsdien hoor ik hem op alle mogelijke en onmogelijke uren 'Breakie, breakie!' roepen en andere jargonkreten slaken.

'Thuis gooi ik de hele buurt plat,' vertelt hij niet zonder trots. 'Een Italiaanse bak met een nabrander. Anderhalf kilowatt! Ik kom minstens vier straten verderop binnenspetteren via de radio, de televisie en de babyfoon, en soms via de stofzuiger en de vullingen in de kiezen van de buurman!'

Het zal best, maar ik kan me er niet over opwinden. Nu is hij boven, begrijpt ons probleem zonder VHF en gaat weer naar beneden. Even later komt hij terug en zegt: 'Ik heb verbinding gemaakt met een taxicentrale in Las Palmas en die hebben het loodsstation gebeld en gezegd dat we hier op de rede zijn. De loods zegt dat we moeten ankeren en dat ze ons bij daglicht naar binnen zullen halen.'

Dat heeft hij toch maar mooi gefikst met zijn bakkie. En dat allemaal in het Spaans.

Zo schilt men in tijd van nood soms aardappels met de bijl.

De volgende morgen om acht uur komt de loods en brengt ons naar binnen, naar de bunkerade. We bunkeren, toppen het drinkwater op en provianderen. Veel verse groente, verse vis en veel fruit, salami en wijn, Banda Azul. Als men de oceaan over wil steken, moet men zorgen voor ruim voldoende victualiën, oppassen voor scheurbuik en

uitdroging. Nu is de kans daarop verwaarloosbaar klein, maar een mens kan niet voorzichtig genoeg zijn.

We kopen slippers, zonnehoedjes, korte broeken en T-shirts en gaan 's middags om twee uur weer naar zee, zo dicht langs het strand dat de badgasten naar ons wuiven en de windsurfers bijna langsij komen, tot we om vijf uur de toren van Maspalomas dwars hebben. Daar zetten we de log op nul en gaan op weg naar het eerste punt dat ik heb uitgezet: 20 Noord en 30 West, een koers van 242 graden rechtwijzend.

Neef Jaap zit op de kruk aan bakboord in het hoekje van het stuurhuis en nipt aan het ijskoude borreltje dat we ons ter gelegenheid van deze afvaart en omdat het er een keurige tijd voor is, hebben ingeschonken.

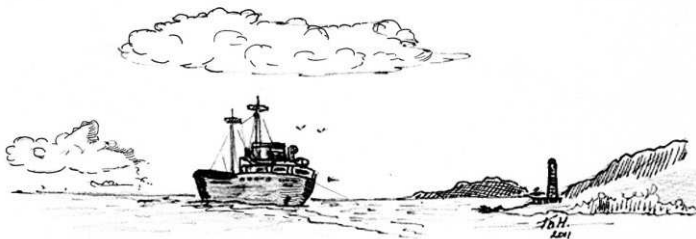
'Wat gaan we sturen?' vraagt hij, als ik de ring van de Arkas-autopilot verdraai.

'Zuidwest ten westen half west,' zeg ik. Zo heeft hij me dat in 1951 geleerd.

Hij kijkt me aan en grijnst alleen maar.

Ik heb me in geen jaren zo goed gevoeld.

We gaan Columbus achterna

Toch is Berto niet de enige met een probleem, een angst. Die heb ik ook, maar dan anders. Mijn angst – of liever, mijn zorg – betreft neef Jaap.

Die is niet gezond.

Die zou hier helemaal niet moeten zijn, zou deze reis niet mogen maken. Alweer enige jaren geleden heeft hij een zwaar hartinfarct gehad, is toen weer opgeknapt, maar is er al een poosje niet zo best aan toe. Dat hij nog mag varen, komt alleen omdat de dokter een vriend van hem is en begrijpt hoe belangrijk deze reis voor hem is. Hierna is het afgelopen met varen en wordt hij afgekeurd. Wel zal hij dan geopereerd worden, maar alleen als hij stopt met roken. Een slok jenever mag gerust, maar dat roken moet afgelopen zijn.

Maar hij is helemaal niet van plan om te stoppen. Hij rookt wel minder, maar hij blijft zijn ongefilterde Camels roken. Dan maar geen operatie.

Intussen moet niemand vreemd opkijken als hij op zeker moment zomaar dood is en dat vind ik een minder prettige gedachte. Voor vertrek heb ik dat aan de orde gesteld en gevraagd of hij zich daar terdege van bewust was en niet alleen hij, maar ook zijn vrouw.

‘Wat nou als jij midden op de Atlantic doodgaat?’

‘Overboord! Geen sentimenteel gelul. Geen geknoei met een lijk bewaren. Voorin ligt een rol nieuw zeildoek. Die snij je dan maar aan repen en er liggen ook een stuk of wat grote meersluitingen, dus die kun je mooi aan mijn voeten bindselen. Koopt die bierbrouwer maar nieuwe.’

Hij heeft aan alles gedacht

Zijn vrouw bevestigt desgevraagd heel kalm dat ze het daarmee eens is. Dat hebben ze zo afgesproken, dus daar hoef ik me verder geen zorgen over te maken. Dat was nu juist de reden dat ze graag wilde dat ik mee zou gaan. Het